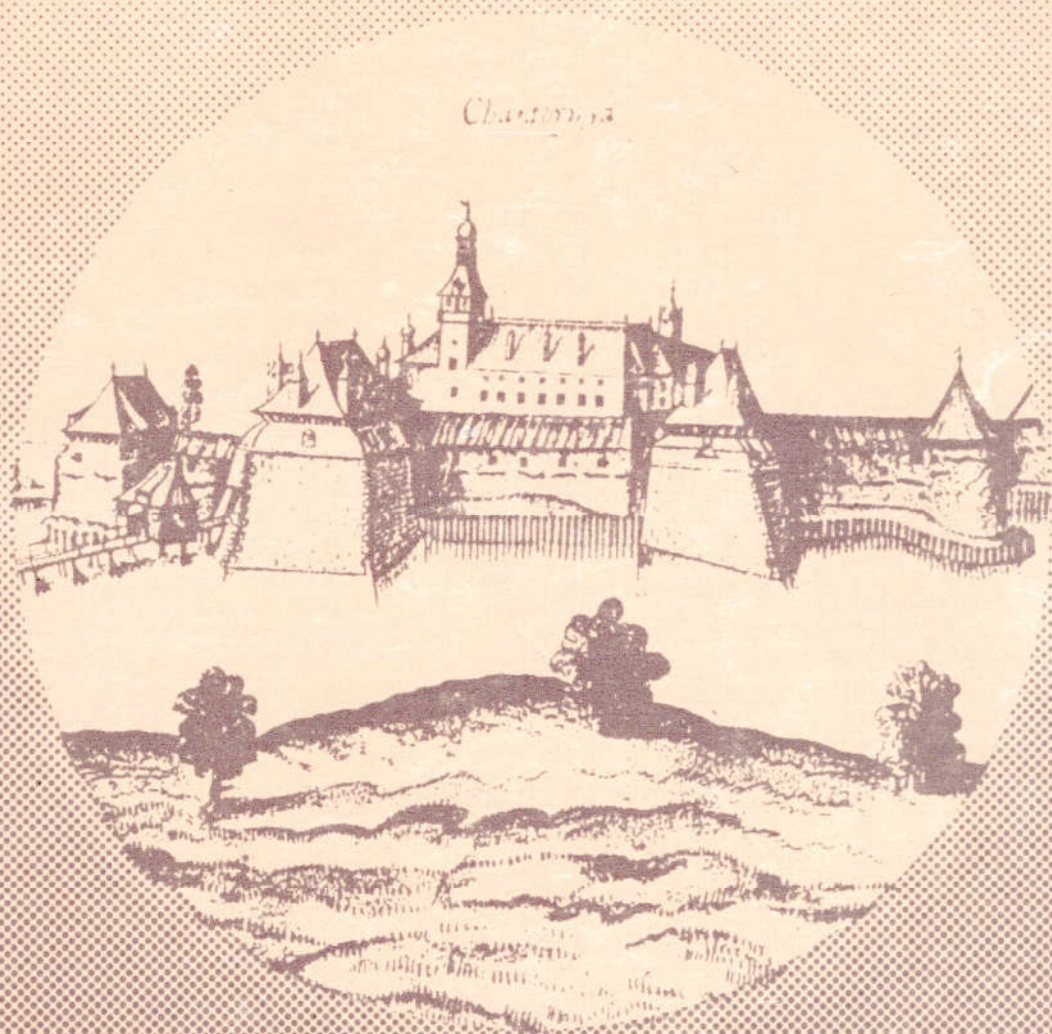

MUZEJSKI VJESNIK

GLASILO MUZEJA SJEVEROZAPADNE HRVATSKE

16

MUZEJSKI VJESNIK 16

POVIJEST

I N K E Y

*baruni od g.1856., veleposjednici u Rasinja i
posjednici u Koprivnici.*

Sl. 3

SLADOVIĆ; SOMOGJI; SOOS; STEPANIĆ;
STRAHINJA; SZEKELY (od Ormoža); ŠIMUNIĆ;
ŠIPUŠIĆ; ŠPANIČIĆ; ŠPIŠIĆ (de Japra);
ŠPOLARIĆ; ŠVAGEL; TERSTYANSKY; TKALEC;
TRAUTMANNSDORF; TRNSKI; TRUMBETAŠ;
WAYSPRIACH; WUCHERER; ZDUNIĆ; ZIDARIĆ;
ŽUVIĆ (Bribirski). K tomu još: ERNUŠT; HEDER;
INKEY (SL. 1-3)

Bilješke:

1. Pod žiteljima grada Koprivnice smatraju se osobe i obitelji koje su rođene u Koprivnici ili su u njoj

boravile određeno vrijeme a nisu rođeni Koprivničani.

2. Stjepan Kuček, akademski slikar i grafičar, rođen je u Koprivnici 1894., a umro u Zagrebu 1981. godine. Osnovnu školu i gimnaziju završio je u rodnom gradu, a na Višoj školi za umjetnost i umjetni obrt u Zagrebu studirao je od 1913. do 1917. Radio je u tiskari Vinka Vošickog u Koprivnici kao ilustrator i grafički urednik od 1920. do 1933. godine. Uredio je Krležine i Cesarčeve knjige tiskane kod Vošickog. Izradio je sve crteže za knjigu L. Brozovića "Grada za povijest Koprivnice", svojim crtežima i legendama sudjelovao je u prvoj postavi Muzeja grada Koprivnice, pa se može reći da je bio desna ruka dr. Leandera Brozovića. Predavao je i na Školi za primjenjenu umjetnost u Zagrebu od 1950. do 1964. godine. Više o S. Kučeku vidi u predgovoru Marijana Špoljara: Stjepan Kuček - Slike, crteži (1908-1981); katalog izložbe, Koprivnica 1982.
3. Dr. Stanko Sulimanović potječe iz poznate medicarske koprivničke obitelji. Nakon 2. svjetskog rata radio je u koprivničkoj bolnici. Teško je obolio i dugo vremena bio prikovan za krevet. Pedesetih godina ustupio je prvi kat zgrade u Esterovoj ulici za Muzej grada Koprivnice, gdje se muzej nalazio do 1964., kada je preseljen u sadašnju zgradu na današnjem Trgu dr. Leandera Brozovića 1.
4. Heraldika pravila: v. Naša domovina, sv. 1, Zagreb 1943; o grbovima grada Koprivnice: F. Horvatić, Novi grb i zastava grada Koprivnice, Muzejski vjesnik 15, Kutina 1992, 59 i d. F. Horvatić, Grbovi i zastave grada Koprivnice, Podravski zbornik 18, Koprivnica 1992, 65 i d.

Goran JAKOVLJEVIĆ, Gradski muzej Bjelovar

POLAGANJE UČITELJSKE PRISEGE U BJELOVARSKOJ GIMNAZIJI POČETKOM STOLJEĆA

Gimnazija u Bjelovaru škola je bogate tradicije i velikog ugleda; njena povijest počinje odlukom kr. zemaljske vlade, odjela za bogostovlje i nastavu,¹ od 2. listopada 1876. g. br. 3.735 da se mala realka bjelovarska preustroji u malu realnu gimnaziju. Dotadašnja zgrada (zgrada kasnije I. osnovne škole) pregrađena je i dograđena, a za ravnatelja je malo zatim postavljen prof. zagrebačke gimnazije i poznati slovenski pisac Josip Staré.²

Otada njen kontinuirani rad traje neprekidno do današnjih dana.

Sve ono što se u gimnaziji i oko nje zbivalo možemo dosta dobro dokumentirano pratiti kroz razne stručne publikacije, godišnjake i sl., ali svi dostupni podaci nažalost pretežno spadaju u kategoriju statističkih tabela i suhoparnih informacija. Da malo izađemo iz spomenutih okvira, ovom prigodom dajemo opis procedure stupanja na posao novih učitelja

u ovoj školskoj ustanovi, bez pretenzija da dublje istražujemo ličnost i djelo prisežnika te pravni sustav vezan za školstvo onoga vremena. Navedena procedura vezana je uz ime učitelja Josipa Ivakića, a originalna dokumentacija, pridošla sa zbirkom Zvonka Lovrenčića, čuva se u bjelovarskom muzeju.

Cijela procedura započela je nalogom nadležnih organa vlasti br. 4.051 od 4. kolovoza 1903. g. (nažalost, dotični dokument nije sačuvan u dokumentaciji gimnazije). Za ispunjenje naloga nadležno je bilo Ravnateljstvo kr. gornjogradske gimnazije u Zagrebu, te ono aktom br. 289. šalje u Bjelovar dopis slijedećeg sadržaja:

Slavnom ravnateljstvu kr. vel. realne gimnazije u Bjelovaru. U prilogu dostavlja ovo Kr. ravnateljstvo osobni iskaz o imenovanom pravom učitelju tamošnjeg zavoda Josipu Ivakiću vis. obj. od 4.VIII.o.g. br. 4.051. U Zagrebu 10. kolovoza 1903. M. (irko) Divković, ravnatelj.

Iz navedenog dopisa može se prilično pouzdano zaključiti da je taj osobni iskaz, odnosno prisega, ustvari unificirani tekst koji je vrijedio za sve učitelje koji su stupali na posao, a doslovno glasi:

Prisega.

Vi ćete se zakleti živim Bogom, ter vjeru zadati i obećati, da ćete Njegovu c. i Kr. apoštolskom Veličanstvu premilostivomu gospodaru Franji Josipu Prvomu, caru austrijskomu, i.t.d. i apostolskomu Kralju ugarskomu, hrvatskomu, slavonskomu i dalmatinskomu i previšnjemu vladajućemu domu Njegovu biti svagda vjeran, poslušan i odan; da ćete se držati kako zajedničkih državnih zakona zemalja Krune ugarske, tako i zakona kraljevina Hrvatske i Slavonije; da ćete kao pravi učitelj Kr. velike realne gimnazije bjelovarske službu svoju vjerno i revno obavljati u smislu napatka i naredaba, izdanih od Bana ili od inih Vaših poglavara; da ćete predstojnika zavoda, gdje ste na službovanje pozvani, sa počitanjem i propisanom poslušnosti susretati, o složnom djelovanju svih učitelja zavoda vazda svojski nastojati, među povjerenom Vam mladeži ne samo nauk i znanost, za koju ste određeni, nego i ćudorednost i propisani poredak svim Vašim silama poticati i širiti; kod ispita i ra-

sudbe uspjeha učenika u naucima savjesnom strogošću i nepristranošću postupati i da se od ovih dužnosti niti ljubavi, niti mržnjom, niti kojim mu drago drugim obzirima nigda nećete odvratiti dati; napokon da ćete službenu tajnu vjerno čuvati.

Nakon što je saslušao tekst prisege, prisežnik je morao napisati i potpisati slijedeće:

Sve, što mi je sada pročitano i što sam posvema dobro i jasno razumio, imam i hoću točno i savjesno ispunjavati. Tako mi Bog pomogao, blažena djevica Marija i svi sveci božji.

Josip Ivakić

Obavljanju čina prisege nazočno je bilo dva svjedoka, a o regularnosti postupka svjedoči ravnatelj slijedećim tekstom:

Ovim potvrđujem da je ova prisega pred menom u nazočnosti učitelja Josipa Hohnjeca i Milenka Petranovića danas položena.

U Bjelovaru, dne 12. kolovoza 1903.

Ravnatelj:

Gustav Fleicher

Po završetku procedure ravnatelj gimnazije poslao je aktom br. 212. nalogodavcu povratnu informaciju:

Po nalogu r. r. od 4. VIII 1903. br. 4051. podastire podp. Kr. rav. prisežnicu pravoga učitelja Josipa Ivakića.

Bjelovar 12. VIII 1903.

FG.

Iako će se nekom ova tema učiniti marginalnom za povijest našega školstva u Hrvatskoj, mi ipak smatramo da ju je vrijedno objaviti, budući samo ovakovi detalji daju vjerodostojnu sliku zakona i svakodnevnog života Hrvatske na početku 20. stoljeća.

Bilješke:

1. Na temelju Hrvatskougarske nagodbe 1868. g. "Kr. hrvatsko-slavonsko. dalmatinska zemaljska vlada" smatrala se vrhovnom upravnom vlasti na području Hrvatske i Slavonije unutar opsega državnopravne autonomije. Zemaljska vlada dijelila se na tri dijela:

I odjel za unutarnje poslove kao i za poslove zemaljskog proračuna;

II odjel za bogoštovlje i nastavu;

III odjel za pravosuđe.

U nadležnost odjela za bogoštovlje i nastavu spadali su poslovi svih priznatih crkvi i vjerezakonskih društava, vrhovna uprava i nadzor odgoja, nastave i svih zakona, znanstvenih organizacija, umjetničkih zborova i zavoda, te svih drugih zavoda koji su vršili utjecaj na opće obrazovanje, uprava vjerezakonskih i školskih dobara, ukoliko nije bilo drugačije određeno za Pravoslavnu

crkvu, nadzor nad upravom zaklada i zadužbina koje su bile određene u bogoštovne i nastavne svrhe, te izrada nacrti zakonskih propisa iz spomenutog djelokruga odjela. Vidi: I. Beuc, Povijest institucija državne vlasti u Hrvatskoj (1527-1945), Zagreb 1969, 181.

2. A. Cuvaj, Grada za povijest školstva kraljevina Hrvatske i Slavonije od najstarijih vremena do danas, knj. VII, Zagreb 1911, 221.

Vladimir KALŠAN, Muzej Međimurja Čakovec

PRILOG ZA POVIJEST VINOGRADARSTVA U MEĐIMURJU

Kada su Rimljani pokorili Međimurje ono je ušlo u sastav njihove provincije Gornje Panonije (Pannonia superior), a spadalo je u upravno područje Res publica Poetoviensis. Međimurjem je prolazila važna cesta koja je ssredište carstva preko Ljubljane, Ptuja i Sombathelya povezivala s Podunavljem i od koje se jedan krak odvajao prema današnjem Osijeku, odnosno Sisku. Tu je cesta izlazila iz brdima zaklonjenog i lako branjivog pojasa u Panonsku nizinu što je, za obranu, tražilo osnivanje vojničkih logora i držanje stalnih posada. Uz njih oformila su se i naselja civila. Uz relativno veliki broj naselja Plinije stariji u svojim putopisima (Itinerarii) najviše se zadržao u opisu Strida, vrlo vjerojatno današnje Štrigove, ukazujući na vrlo razvijeno vinogradarstvo u njegovoj okolici. Vina proizvedena u tom kraju, tvrdi Plinije stariji, transportirala su se i prodavala čak u Rimu. Oko 600. godine u Međimurje su došli Hrvati i ovdje se trajno naselili. Našavši relativno razvijeno vinogradarstvo, nastavili su uzgajati vinovu lozu. Vино je umjesto medovine uskoro postalo njihovo glavno piće.

Prvi pisani podaci o Međimurju iz polovice 13. stoljeća govore o intenzivnoj izgradnji feudalnih odnosa. Već 1261. godine, u vrijeme hrvatsko-ugarskog kralja Bele IV, u ispravama grofa Henrika Güssinga, jednog od feudalnih gospodara u Međimurju, nalazimo podatke o uzgoju vinove loze s pomno nabrojenim obavezama podložnika u okviru radne rente. Naime, govori se da kmetovi moraju u vinogradima kopati, rezati, vezati, brati i prešati. Posebno se u ispravi napominje da kmetovi

moraju nabavljati kolje za vinograde.¹ I druga vrela govore o uzgoju vinove loze. Podatak da su španovi obilazili kmetske vinograde i sakupljali 1/4 vina za grofovsku pivnicu, najbolje govori o naturalnim obavezama kmetova prema gospodaru, odnosno prvi puta se u drugoj polovici 13. stoljeća spominje "gornica" u takvom iznosu. Desetinu vina kmetovi su davali već u 13. stoljeću i crkvi.

Dokazom da se vinogradarstvo u Međimurju snažno razvijalo tijekom 14., 15. i 16. stoljeća je njegovo stanje u vrijeme kada su feudalni vlasnici Međimurja bili grofovi Zrinski (16.-17.). Zrinski su imali 10 alodijalnih vinograda, osam u gornjem i dva u donjem Međimurju. Bili su to vinogradi na brdu Kozlovčak, na brijegu Batanji, na brijegu Šantavec, kod sela Frkanovec, na brijegu Popovčak, na brijegu Strmec, dva vinograda kod Banfija, te vinogradi kod Legrada i Kotoribe. Svaki je vinograd imao klijet s pivnicom za vino i posebnog službenika koji se o njemu brinuo. U Čakovcu se nalazila centralna pivnica. Samo iz vlastitih vinograda dobivali su oko 1 000 vedara vina, a putem gornice i vinske desetine još oko 1 100 vedara.² Prema podacima iz plijenidbenih popisa prihoda vlastelinstva nakon Zrinsko-Frankopanske urote, iz 1672. godine, ukupna količina vina u podrumima vlastelinstva iznosila je 2 161 vedro. Ukupna vrijednost vina dobivenog od gornice i vinske desetine iznosila je godišnje iko 7 600 forinti. Ako se tome pridoda i vrijednost vina iz vlastitih vinograda onda je ukupna vrijednost vina godišnje akumuliranih u podrumima vlastelinstva iznosila

SADRŽAJ

MUZEOLŠKA PROBLEMATIKA

Zvonko HITREC DIDAKTIČKO - METODIČKO OSMIŠLJAVANJE MUZEJSKE PREZENTACIJE	3
Anita ŠESTANJ - PERIĆ UPORABA RADNIH LISTIĆA UZ IZLOŽBE U VARAŽDINSKOME MUZEJU	5
Marina ŠIMEK MALA MUZEJSKA UČIONICA	6

ARHEOLOGIJA

Marijan BILIĆ ZBIRKA GRČKOG NOVCA IZ GRADSKOG MUZEJA VARAŽDIN	11
Ana BOBOVEC GRAD MOSLAVINA U SVJETLU DOSADAŠNJIH ARHEOLOŠKIH ISTRAŽIVANJA	17
Tatjana LOLIĆ, Amelio VEKIĆ, Slobodan OLIĆ IZVJEŠTAJ O ARHEOLOŠKIM ISKOPAVANJIMA U ČAKOVCU PROVEDENIM 1992. GOD. NA LOKALITETU STARI GRAD	21
Zorko MARKOVIĆ OSVRT NA NEKOLIKO NOVIH PRILOGA POZNAVANJU HRVATSKOG SREDNJOVJEKOVLJA (1990-1992. god)	24
Zorko MARKOVIĆ NEKOLIKO ZANIMLJIVIH ARHEOLOŠKIH NALAZA IZ KOPRIVNIČKE PODRAVINE	26
Marina ŠIMEK KASNOSREDNJEVJEKOVNI NALAZ IZ LUDBREGA	30
Vjekoslav ŠTRK ARHEOLOŠKA ISTRAŽIVANJA POVIJESNE URBANE CJELINE ČAZME U 1992. GODINI	35
Josip VIDOVIĆ NASTAVAK SUSTAVNIH ARHEOLOŠKIH ISTRAŽIVANJA U ŠENKOVCU	41

ETNOLOGIJA

Marija BORKO NEKOLIKO MEDIMURSKIH DJEČJIH IGARA	44
Melita ĐANIĆ OSNOVANA " DRUŽINA " ČUVARI TRADICIJA HRVATSKIH OBITELJSKIH ZADRUGA	45
Slavica MOSLAVAC GLAZBENA FOLKLORNA BAŠTINA MOSLAVINE	46
Slavica MOSLAVAC USKRSNI OBIČAJI ČEHA I SLOVAKA U MEDURIČU	50

KULTURNA POVIJEST

Zdenko BALOG SJEVERNI PORTAL TRAKOŠĆANSKE CRKVE	53
Dražen KOVAČEVIĆ FRANJEVAČKI SAMOSTAN U PODGRADU	56
Lidija PLAVEC BIDERMAJER NAMJEŠTAJ NA PRIMJERIMA IZ FUNDUSA MMČ	58
Mladen MEDAR PRILOG POZNAVANJU GRADEVNE DJELATNOSTI U BJELOVARU	61
Magdalena LONČARIĆ O JEDNOM ŠALJIVOM GLASILU U FUNDUSU POVIJESNOG ODJELA GRADSKOG MUZEJA VARAŽDIN	63

POVIJEST

Božidar GERIĆ 1. IZVORI ZA POVIJEST BJELOVARA I BJELOVARSKOG KRAJA	66
Stjepan HAJDUK OTKRIĆE PRVE POGODBE O BARBIRENJU	71

Zoran HOMEN	
PRAVILNIK ZA BLUDILIŠTA U GRADU KRIŽEVCU IZ 1913. GODINE	73
Franjo HORVATIĆ	
GRBOVNIK ŽITELJA GRADA KOPRIVNICE	75
Goran JAKOVLJEVIĆ	
POLAGANJE UČITELJSKE PRISEGE U BJELOVARSKOJ GIMNAZIJI POČETKOM STOLJEĆA	77
Vladimir KALŠAN	
PRILOG ZA POVIJEST VINOGRADARSTVA U MEDIMURJU	79
Marjan KATUŠIĆ	
NARODNI POKRET 1903. GODINE U ZAPREŠIĆU (uz 90.obljetnicu)	81
Magdalena LONČARIĆ	
ZASTAVE ŽUPANIJE VARAŽDINSKE U GRADSKOM MUZEJU VARAŽDIN	84
Slavica MOSLAVAC	
ET KOTTYNA DENIQUE INSIGNE SUUM PROFECIT (I Kutina je naposljetku dobila svoj počasni znak)	87
Ljerka PERČI	
DOZVOLA ZA FOTOGRAFIRANJE IZ 1914. GODINE	88
Hrvoje PETRIĆ	
DELEKOVEC U SREDNJEM VIJEKU	90
Antun STIŠČAK	
TATARI SU PUSTOŠILI HRVATSKOM PRIJE 750. GODINA	93
Mladen NADU	
NASELJA I SELA SESVETSKOG PRIGORJA U SREDNJEM VIJEKU (II) (13 — 16. stoljeće)	95

PRIKAZI I ČLANCI

Ljerka ALBUS	
PRVI SEMINAR DRUŠTVA FOLKLORISTA	102
Antica BREGOVIĆ	
Prirodoslovna mapa "IZ ALBUMA FRANJE PL. KOŠĆECA "	103
Melita ĐANIĆ	
OBIJEŽAVANJE 740 - OBLJETNICE SLOBODNOG I KRALJEVSKOG GRADA KRIŽEVCI KROZ PROGRAM GRADSKOG MUZEJA I LIKOVNE GALERIJE	105
Miroslav KLEMM	
IZLOŽBA CRKvene UMJETNOSTI I BAŠTINE NOVOMAROFSKOGA KRAJA	109
Nada MATIJAŠKO	
UZ DESETU GODIŠNJICU PODRAVKINOG MUZEJA PREHRANE	110
Martin MATIŠIN	
GODIŠNJAK ZAVIČAJNOG MUZEJA VIRJE	112
Mladen MEDAR	
ECOVAST O OČUVANJU ARHITEKTONSKOG NASLJEDA	113
Ljerka PERČI	
POSJETITELJ IZ ARGENTINE	115
Smiljana PETR-MARČEC	
IZLOŽBA "ZRINSKI U MEDIMURJU"	116
Hrvoje PETRIĆ	
"PODRAVSKI ZBORNIK" 1992.	116
Anita ŠESTANJ-PERIĆ	
PRIZNANJE UHTA-e GRADSKOM MUZEJU VARAŽDIN	117
Josip ŠTIMAC	
MUZEJI HRVATSKOG ZAGORJA U NOVOM USTROJSTVU	118
Gordana KOVAČIĆ	
IN MEMORIAM IVANU GENERALIĆU	119

DJELATNOST MUZEJA I MUZEALACA

IZLOŽBE (1992)	121
AKCIJE (1992)	124
IZDAVAČKA DJELATNOST MUZEJA (1992)	127
PUBLICISTIČKA DJELATNOST MUZEALACA (1992)	129

MUZEJSKI VJESNIK

GLASILO MUZEJA SJEVEROZAPADNE HRVATSKE

Bjelovar, Čakovec, Čazma, Grabrovnica, Kalinovac, Koprivnica, Križevci, Kumrovec, Kutina, Sesvete, Sveti Ivan Zelina, Trakošćan, Varaždin, Varaždinske Toplice, Veliki Tabor, Virje.

Broj 16 / 1993.

Godina XVI

Uređivački odbor:

Antica Bregović (GMV), Erika Nađ—Jerković (MMČ), Vladimir Kalšan (MMČ), Lidija Plavec (MMČ), Smiljana Petr—Marčec (MMČ), Josip Vidović (MMČ)

Tehnička redakcija u Muzeju Međimurja Čakovec:
Vladimir Kalšan, Erika Nađ-Jerković, Josip Vidović

Nakladnik:

Muzejsko društvo sjeverozapadne Hrvatske

Za nakladnika:

Zoran Homen

Grafička priprema:

»DTP STUDIO« KRIŽEVCI

Nikola Žulj

Tisak:

»GRATA« Bjelovar

Naklada: 650 primjeraka

ISSN 0350 - 9370

»Muzejski vjesnik« izlazi jedamput godišnje.

Rukopisi se ne honoriraju i ne vraćaju.

Za sadržaj i lekturu tekstova odgovorni su autori.

»Muzejski vjesnik« solidarno financiraju muzeji sjeverozapadne Hrvatske